

Datum

21 maart 2025

Onderwerp

VNG-inbreng CD Water 26-3-2025

Geachte woordvoerders water van de vaste Kamercommissie Infrastructuur en Waterstaat,

U heeft 26 maart het commissiedebat Water. Graag geven wij u namens gemeenten twee belangrijke aandachtspunten mee:

1. Kaderrichtlijn Water: kabinet aan zet

Het kabinet heeft de tussenevaluatie EU Kaderrichtlijn Water (KRW) afgerond. Conclusie is dat de doelen voor 2027 niet meer haalbaar zijn. Wij lezen in de tussenevaluatie drie hoofdoorzaken door te veel:

- Lozingen van ongewenste stoffen door industrie op oppervlaktewater;
- Uitstoot van gewasbeschermingsmiddelen;
- Toepassing van mest waardoor de doelen op ecologie niet worden gehaald.

Het niet halen van de doelen heeft als gevolg dat economische activiteiten in Nederland stil kunnen komen te liggen en er schade optreedt voor mens, landbouw en natuur. Gemeenten doen daarom dat wat zij kunnen om de in 2027 de doelen zoveel mogelijk te behalen. Zo zijn er gemeenten die maatwerkvoorschriften vanwege lokaal te intensief gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in hun omgevingsplan opnemen. Dit type bijdragen van gemeenten is alleen dan effectief als vanuit het kabinet een adequate basis is gelegd. In het geval van gewasbeschermingsmiddelen gaat het erom dat het generiek beleid past bij dat wat de KRW vraagt. De tussenevaluatie is duidelijk op dit punt.

Meer algemeen: gemeenten kunnen lokaal iets doen maar het is het kabinet dat gaat over het mestbeleid en het stoffentoelatingsbeleid (bronaanpak). Het is ook het kabinet dat afspraken met onze buurlanden maakt over wat zij doen om de rivieren schoon te houden. Kortom, gemeenten zien dat de hoofdsleutels voor het halen van de doelen bij het kabinet liggen.

Onze vraag hierbij is:

- Erkent het kabinet dat zij vooral aan zet is om het halen van de KRW mogelijk te maken? Oftewel, welke veranderingen gaat het kabinet in haar stoffenbeleid, gewasbeschermingsmiddelenbeleid en mestbeleid doorvoeren om zo het halen van de KRW-doelen wel mogelijk te maken?

2. Ruimtelijke ordening in een veranderend klimaat.

In de reactie op het advies van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur ("Ruimtelijke ordening in een veranderend klimaat") geeft het kabinet onder meer aan te werken aan de nieuwe Nota Ruimte, met daarin 'integrale en gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes voor nu en in de toekomst'. Specifiek geven wij op dit moment graag de volgende aandachtspunten mee:

A. Bied het landelijk gebied een toekomst

De keuzes in de Nota Ruimte moeten gebaseerd zijn op een duurzame visie over de toekomst van Nederland. Daarbij is het belangrijk dat het rijk de grote lijnen uitzet en integraal naar de opgave van de grote verbouwing van Nederland kijkt, zodat gemeenten hun eigen lokale en regionale verantwoordelijkheden kunnen vervullen. Dit betekent voor het landelijk gebied dat er heldere keuzes gemaakt worden over de subsectoren waar in Nederland wel/geen ruimte aan wordt geboden en de geschiktheid van locaties voor deze sectoren.

Het vorige kabinet constateerde in de brief over Water en Bodem Sturend (november 2022) al dat aanpassing van landgebruik op diverse locaties onvermijdelijk is. Veel plattelandsgemeenten grenzen bijvoorbeeld aan het IJsselmeer, de grote rivieren of de kust. Zij staan voor regio-overstijgende vraagstukken zoals verzilting, zoetwater- en drinkwaterbeschikbaarheid, waarbij op veel plekken steeds duidelijker wordt dat de landbouw plaats zal moeten maken of zich (sterk) zal moeten aanpassen. Andere plattelandsgemeenten hebben bijvoorbeeld glastuinbouw, of akkerbouw of fruitteelt waar de gevolgen van zoetwatertekorten of benodigde ruimte voor water in toenemende mate tastbaar zijn.

- We willen u vragen om de minister voor te leggen of de Nota Ruimte inzicht gaat bieden in welke land- en tuinbouwgebieden impact te verwachten is. Er zijn onvermijdelijke fysieke veranderingen van het water- en bodemsysteem en wij willen weten hoe het rijk samen met decentrale overheden waar nodig gaat werken aan de transitie naar andere functies.
- Ook willen we weten of de Nota Ruimte voortbouwt op het voorontwerp Nota Ruimte over de balans natuur-landbouw met gebiedsgericht beleid en met water en bodem als basis. Het water- en bodemsysteem moet doorwerken in alle uitgangspunten van de Nota Ruimte en bij het maken van ruimtelijke keuzes.
- Daarnaast pleiten we als VNG voor de introductie van een nadeelcompensatiefonds om gebieden waar noodgedwongen functiewijziging zal moeten plaatsvinden te ondersteunen en om gemeenten financieel in staat te stellen om meer actief te sturen op grondgebruik. Zo hebben gemeenten wel de bevoegdheid om kwalitatieve voorwaarden vast te stellen om passend en duurzaam grondgebruik te stimuleren, maar zijn zij momenteel niet in staat om de nadeelcompensatie die hiermee gepaard gaat te bekostigen. Dit legt een grote rem op de mate waarin deze bevoegdheid wordt ingezet. Een dergelijk nadeelcompensatiefonds zou niet alleen benut kunnen worden voor plantaardige teelten, maar kan ook worden ingezet om extensivering in de veehouderij te bekostigen.

B. Onzekerheid bij wel en niet rekening houden met water en bodem bij de woningbouwopgave

De VISA-kaart (de kaart over ruimtelijke strategieën, blz. 88) uit het voorontwerp Nota Ruimte naast de sturingskaart uit het ruimtelijk afwegingskader laten zien dat veel 'stimuleringsgebieden' en 'accomodatatiegebieden' in verband met het water- en bodemsysteem grote (en dus dure) opgaven met zich meebrengen, bijvoorbeeld als gevolg van slappe bodem.

Wij blijven graag aandacht vragen voor het feit dat gemeenten financieel klem dreigen te komen zitten wanneer ze als gevolg van niet-Water en Bodem Sturend (WBS)-bouwen in de toekomst met

o.a. hoge beheerkosten, wateroverlast, en funderingsproblematiek geconfronteerd worden; evenals wanneer de rekening van het wel-WBS-bouwen vooral bij gemeenten wordt gelegd. Ook in dit kader blijven wij aandacht vragen voor de financiële positie van gemeenten en de noodzaak om die te verbeteren.